

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР НАРКОЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: НАЦІОНАЛЬНА ПЛАТФОРМА ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

TRANSNATIONAL DIMENSION OF DRUG CRIME UNDER MARTIAL LAW: NATIONAL PLATFORM AND FOREIGN EXPERIENCE

Юзікова Н.С., д.ю.н., професор,
професор кафедри адміністративного і кримінального права
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

У статті досліджено транснаціональну наркозлочинність, включаючи її основні складові, нові форми та шляхи розповсюдження у сфері наркоторгівлі, а також інноваційні методи протидії цій злочинності. Проведено комплексний аналіз сучасних тенденцій та викликів, що стоять перед світовою спільнотою у боротьбі з незаконним обігом наркотиків, та запропоновано шляхи адаптації існуючих механізмів до умов, що постійно змінюються.

Війна в Україні кардинально змінила умови функціонування багатьох сфер суспільного життя, зокрема й у сфері боротьби з наркозлочинністю. З одного боку, війна сприяла активізації транснаціональних наркогрупвань, які використовують кризову ситуацію для розширення своєї діяльності. З іншого боку, війна призвела до руйнування соціальних зв'язків, погіршення економічного становища населення та психологічної травматизації суспільства, що робить людей, особливо молодь, більш вразливими до наркотичної залежності та залучення до наркобізнесу.

Світові тенденції боротьби з наркозлочинністю, які спрямовані на зменшення шкоди, декриміналізацію та комплексне лікування залежності, можуть стати підґрунтям змін в українській наркополітиці.

У статті представлено характеристику застосування інноваційних технологій, таких як блокчейн для відстеження ланцюгів постачання; великі дані для прогнозування та виявлення злочинної поведінки у сфері незаконного наркообігу; штучний інтелект для автоматичного виявлення та аналізу; інтернет речей для моніторингу та відстеження; віртуальну реальність для профілактики та лікування, а також 3D-друк, який може використовуватися з метою спеціальної превенції. Ефективне використання цих технологій потребує комплексного підходу, співпраці між різними відомствами та постійного розвитку для протидії новим викликам.

Запровадження зарубіжного досвіду в Україні потребує адаптації до місцевих умов та врахування особливостей воєнного стану. Проте, основні принципи, такі як гуманний підхід до осіб, які вживають наркотики, зменшення шкоди та комплексна допомога, можуть бути складовою превентивної політики у вирішенні проблеми наркозлочинності в Україні. Адаптація успішного зарубіжного досвіду до українських реалій, з урахуванням ресурсів та соціокультурних особливостей, сприятиме ефективній протидії наркозлочинності та зменшенню її негативного впливу на суспільство.

Ключові слова: воєнний стан, міжнародне співробітництво, зарубіжний досвід, організована злочинність, наркопритон, обіг наркотичних засобів, наркобізнес, запобігання, покарання, кримінальна відповідальність.

The article examines transnational drug-related crime, including its main components, new forms, and distribution channels in drug trafficking, as well as innovative methods to counteract this crime. A comprehensive analysis of current trends and challenges faced by the global community in combating illicit drug trafficking is conducted, and ways to adapt existing mechanisms to ever-changing conditions are proposed.

The war in Ukraine has fundamentally altered the functioning conditions of many spheres of public life, including the fight against drug-related crime. On one hand, the war has led to the activation of transnational drug cartels that exploit the crisis to expand their activities. On the other hand, the war has resulted in the destruction of social ties, deterioration of the population's economic situation, and psychological trauma to society, making individuals, especially the youth, more vulnerable to drug addiction and involvement in the drug trade.

Global trends in combating drug-related crime, aimed at harm reduction, decriminalization, and comprehensive addiction treatment, can serve as a foundation for progressive changes in Ukrainian drug policy.

The article presents the application of innovative technologies such as blockchain for supply chain tracking; big data for predicting and detecting criminal behavior in the illicit drug trade; artificial intelligence for automatic detection and analysis; the Internet of Things for monitoring and tracking; virtual reality for prevention and treatment; and 3D printing, which can be used for special prevention purposes. Effective use of these technologies requires a comprehensive approach, interagency collaboration, and continuous development to counter new challenges.

Implementing foreign experience in Ukraine requires adaptation to local conditions and consideration of martial law specifics. However, core principles such as a humane approach to individuals who use drugs, harm reduction, and comprehensive assistance can be integral to preventive policies in addressing the issue of drug-related crime in Ukraine. Adapting successful foreign experiences to Ukrainian realities, considering resources and socio-cultural specifics, will contribute to effective counteraction against drug-related crime and reduce its negative impact on society.

Key words: martial law, international cooperation, foreign experience, organized crime, drug den, drug trafficking, drug business, prevention, punishment, criminal responsibility.

Наркозлочинність, набуваючи транснаціонального характеру, становить серйозну загрозу для суспільства, особливо в умовах воєнного стану, коли соціальна та економічна стабільність у державі порушена. Війна в Україні актуалізувала проблему транснаціонального виміру наркозлочинності, адже збройний конфлікт сприяє активізації злочинних угруповань, у тому числі транскордонного характеру, які використовують кризову ситуацію для розширення масштабів своєї діяльності. Дослідження національного, та зарубіжного досвіду протидії наркозлочинності становить підґрунтя розробки та запровадження ефективних стратегій боротьби з цим явищем. Аналіз транснаціонального виміру наркозлочинності в умовах воєнного стану дозволить виявити нові форми та методи злочинної діяльності, а також визначити шляхи адаптації існуючих механізмів протидії до сучасних викликів. Між-

народне співробітництво та обмін досвідом є необхідними для успішної боротьби з транснаціональною наркозлочинністю, адже ця проблема має глобальний характер і потребує об'єднання зусиль різних країн.

Питання транснаціонального виміру наркозлочинності потребує комплексного підходу, який включає загальну й спеціальну превенцію, освіту, соціальну підтримку та адресні заходи. Важливо формувати у суспільстві прагнення до здорового способу життя як сучасного тренду та надавати особам можливості для прийнятної самореалізації.

Метою статті є комплексне дослідження впливу воєнного стану на транснаціональну наркозлочинність, зокрема на її характер, механізм дії, а також кримінологічний аналіз національного, зарубіжного та міжнародного досвіду протидії цьому явищу з метою розробки ефек-

тивних стратегій боротьби з ним в умовах збройного конфлікту та кризових ситуаціях.

Сьогодні, процеси глобалізації значно вплинули на злочинність, спеціалізацією якої є торгівля забороненими наркотиками. Важливо зазначити, що такий вид злочинної діяльності носить організований характер з огляду на її матеріальні, людські ресурси та цифрові можливості. А у контексті викликів глобалізаційного впливу на різні процеси життя суспільства і держави, наркозлочинність виходить за межі однієї країни і носить транснаціональний (транскордонний) характер. Саме тому основного впливу зазнали злочинні організації, і хоча вони століттями існували в різних частинах світу, їхнє залучення до міжнародної торгівлі наркотиками оцінюється в приблизно 100 років [1; 2; 3]. Сьогодні ж їхня діяльність та структура зазнали змін під впливом процесів лібералізації світового ринку, технологічної революції, геополітичних процесів та змін в законодавстві. Це сприяло їхньому подальшому розвитку та розростанню, у найбільш жорстокі у тому числі багатокomпонентні злочинні урупуння.

Посилення незаконного обігу наркотиків у світі викликає серйозне занепокоєння, і Україна не є винятком. Особливо тривожним є зростання контрабанди наркотиків та перетворення України на транзитну територію для їх переміщення. Дедалі більше людей в нашій країні залучається до незаконного обігу наркотиків, а торгівля ними набула масштабів високоприбуткової міжнародної індустрії, яка постійно розвивається. Основною причиною значної уваги до території нашої держави, з боку міжнародних злочинних угруповань наркобізнесу, є вигідне географічне розташування. А саме, наявність спільних кордонів з ЄС, вихід до Чорного і Азовського морів, розвинута інфраструктура морських та повітряних портів [4, с. 186].

Важливість торгівлі наркотиками для організованої злочинності є очевидною і вона досягла свого піку наприкінці 1980-х років та в першій половині 1990-х р., після чого у злочинців з'явилися нові фінансові та технічні можливості. Кілька десятиліть тому більшість нинішніх злочинних організацій ледве б могли функціонувати, проте зараз торгівля наркотиками становить фінансову базу для розвитку організованої злочинності та існує у формі «бізнесу», який злочинці активно розвивають адаптуючи до сучасних умов та новітніх заходів протидії. Майже повсюди наркотики продовжують грати важливу роль у діяльності організованої злочинності, яка використала нові шляхи для доставки наркотиків, нові ринки збуту продукції, причому існують шляхи маскування доходів під легальну діяльність і використання їх для боротьби з конкурентами або підкупу державних службовців різного рівня та у різних країнах [5].

У сучасному світі транснаціональна організована злочинність демонструє здатність швидко адаптуватися до глобальних змін, особливо в економічних відносинах. Яскравим прикладом такої адаптивності є диверсифікація діяльності злочинних угруповань після скасування «сухого закону» в США у 1933 році. Під час дії «сухого закону» (1920–1933) організована злочинність активно займалася незаконним виробництвом і продажем алкоголю. Після його скасування ці угруповання швидко переорієнтувалися на інші прибуткові сфери, такі як азартні ігри, проституція та наркотики. Подібним чином, після розгрому відомих злочинних організацій, таких як картелі Медельїну та Калі, або арештів кримінальних лідерів у США та Італії, на їх місці виникли нові групи [6]. Вони освоювали сучасні сфери злочинної діяльності, включаючи кіберзлочинність та відмивання грошей, а також встановлювали нові маршрути постачання наркотиків до США та Європи.

Організована злочинність вміло використовує прогалини в законодавстві для власного збагачення. Наприклад, уряд певної країни може запровадити обмеження на обіг

окремих лікарських засобів, тоді як злочинні елементи пропонують нелегальні шляхи їх придбання за відповідну плату. Такі «послуги» охоплюють різні сфери господарської діяльності, не обмежуючись лише торгівлею наркотиками. Таким чином, транснаціональна організована злочинність демонструє високу адаптивність до змін у світовій економіці та суспільстві, використовуючи нові можливості та прогалини в законодавстві для розширення своєї діяльності. Це підкреслює необхідність міжнародної співпраці та комплексного підходу в боротьбі з цим явищем.

Транснаціональна наркозлочинність постійно еволюціонує, адаптуючись до сучасних умов та використовуючи новітні технології. Окреслимо форми та методи, які використовуються злочинними угрупованнями. По-перше, це використання цифрових технологій. У цьому контексті, Інтернет став зручною платформою для продажу наркотиків, забезпечуючи анонімність, значні масштаби, швидкість та охоплення широкої аудиторії. Використання криптовалют, ускладнює відстеження фінансових операцій, пов'язаних з наркоторгівлею. Злочинці використовують зашифровані месенджери та VPN для спілкування та координації своїх дій, що ускладнює виявлення, притягнення до кримінальної відповідальності та покарання винних осіб. Друге, стосується нових маршрутів та методів контрабанди. Контрабанда наркотиків морем залишається одним з основних шляхів, але злочинці постійно шукають нові, менш контрольовані маршрути. Використання приватних літаків та чартерних рейсів дозволяє обходити митний контроль. Невеликі партії наркотиків можуть пересилатися через поштові та кур'єрські служби, що ускладнює їх виявлення та відповідне процесуальне реагування. Наркотики можуть бути приховані в різноманітних товарах, що ускладнює їх виявлення під час митного контролю. Третє, це виробництво синтетичних наркотиків шляхом створення нелегальних лабораторій для виробництва цих синтетичних наркотиків, таких як амфетамін, екстазі та мефедрон. Контроль за обігом прекурсорів, які використовуються для виробництва наркотиків, є складним завданням, оскільки багато з них мають легальне застосування. Четверте, полягає у залученні нових технологій. Використання 3D-друку для виготовлення зброї, обладнання для виробництва наркотиків та підроблених документів. Використання безпілотників для доставки наркотиків через кордон та спостереження за територією.

Для ефективної боротьби з новими формами розповсюдження транснаціональної наркозлочинності необхідно: а) здійснювати обмін інформацією, проводити спільні операції та гармонізувати законодавство відповідно до сучасних викликів та загроз; б) використовувати новітні технології, такі як штучний інтелект AI, блокчейн, Big Data, Інтернет речей (IoT), віртуальну реальність (VR) та кібербезпеку, для виявлення та протидії наркозлочинності; в) покращити контроль за обігом прекурсорів, які використовуються для виготовлення наркотиків; г) необхідно розробити ефективні методи виявлення та блокування онлайн-платформ, які використовуються для продажу наркотиків; д) підтримувати програми зменшення шкоди, такі як обмін шприців та замісна терапія, допомагати зменшити негативні наслідки вживання наркотиків та запобігти поширенню інфекційних захворювань; е) інвестувати в освіту та превентивну діяльність.

Детальніше зупиняючись на використанні сучасних технологій у боротьбі з незаконним наркообігом, необхідно зазначити наступне. Для ефективної протидії наркозлочинності правоохоронні органи в усьому світі активно впроваджують інноваційні технології. Блокчейн допомагає відстежувати ланцюги постачання наркотиків, ускладнюючи їх незаконний обіг та ідентифікуючи підробки. Аналіз великих даних (Big Data) дозволяє прогнозувати злочинну поведінку, виявляти підозрілі транзакції та персоналізувати програми превенції. Штучний інтелект

автоматизує виявлення наркотиків, аналізує великі обсяги даних та створює чат-боти для допомоги наркозалежним. Технології Інтернет речей (IoT) можуть бути використані для моніторингу та відстеження підозрілих дій. Наприклад, розумні камери спостереження, оснащені датчиками руху та підключені до мережі, можуть виявляти та повідомляти про підозрілу активність у місцях, відомих як точки збуту наркотиків. Крім того, датчики якості повітря можуть виявляти хімічні речовини, що використовуються у виробництві наркотиків, допомагаючи правоохоронним органам виявляти нелегальні лабораторії. Віртуальна реальність (VR) допомагає у профілактиці та лікуванні залежності, передозування, моделюючи наслідки вживання наркотиків. 3D-друк може використовуватися для виготовлення обладнання для виробництва наркотиків, але також може бути використаний правоохоронцями для ідентифікації та аналізу речовин. Ефективне використання цих технологій потребує системного і комплексного підходу, співпраці між різними відомствами та постійного розвитку та своєчасного аналізу загроз для адресної і ефективної протидії новим викликам у сфері незаконного наркообігу.

Воєнний стан в Україні, спричинений повномасштабним вторгненням Росії, значно поглибив існуючі проблеми наркозлочинності та створив нові виклики. З одного боку, війна сприяла активізації транснаціональних наркоугруповань, які використовують кризову ситуацію для розширення кордонів своєї діяльності. З іншого боку, війна призвела до руйнування соціальних зв'язків, погіршення економічного становища населення та психологічної травми суспільства, що робить людей, особливо молодь, більш вразливими до наркотичної залежності та залучення до наркобізнесу.

Воєнний стан також створює додаткові труднощі для боротьби з наркозлочинністю. Руйнування інфраструктури, обмеження пересування, комендантська година та інші фактори ускладнюють роботу правоохоронних органів та медичних закладів. Крім того, війна може призвести до збільшення кількості зброї та вибухових речовин, які можуть бути використані для злочинної діяльності, пов'язаної з наркотиками. У зв'язку з цим, боротьба з наркозлочинністю в умовах воєнного стану потребує комплексного підходу, який включає: посилення міжнародного співробітництва для боротьби з транснаціональними наркоугрупованнями; адаптацію національного законодавства та правоохоронної практики до умов воєнного стану; розробку та впровадження ефективних програм профілактики наркоманії та лікування залежності; забезпечення соціальної підтримки та реабілітації наркозалежних осіб; посилення контролю за обігом зброї та вибухових речовин; протидію пропаганді наркотиків в Інтернеті та інших засобах масової інформації.

Революція в мережах мобільного зв'язку відкриває нові можливості для реалізації наркотиків – замість особистого контакту з покупцем дилери можуть застосовувати рядових членів для доставки наркотиків до пункту призначення та отримання готівки, тоді як зв'язок з клієнтами та дилерами підтримується через текстові повідомлення [7]. Нерідко практикуються цілі схеми для дилерів – один залишає наркотик в місці, де через певний час його забере інший дилер. Крім цього, використовується спеціальне програмне забезпечення (різне кодування на мобільних пристроях), яке кодує інформацію та захищає комунікацію між наркоторговцями. В результаті список потенційних або реальних клієнтів, який зберігається на телефонах та картах пам'яті дилерів є справжнім товаром, який злочинці продають один одному.

У питаннях ефективної протидії незаконному наркообігу представляє інтерес досвід Португалії. У 1999 році Португалія прийняла революційний закон, декриміналізувавши придбання, зберігання та вживання наркотиків [8]. Це рішення було зумовлено катастрофічною ситуацією

з наркозалежністю, особливо героїновою, яка охопила країну в 1980-х роках. За оцінками, кожен сотий дорослий португалець страждав від залежності, а смертність від передозування та хвороб, пов'язаних з наркотиками, була надзвичайно високою. Крім того, велика кількість людей опинилася за ґратами за злочини, пов'язані з наркотиками. Усвідомлюючи неефективність каральних заходів, португальський уряд вирішив застосувати гуманний та прагматичний підхід до вирішення проблеми наркозалежності.

Португальська модель боротьби з наркотиками, базується на декриміналізації вживання наркотиків та комплексному підході до вирішення проблеми наркозалежності [9]. Замість кримінального покарання, людей, затриманих з наркотиками, направляють на лікування та реабілітацію. Країна інвестує в програми зменшення шкоди, такі як обмін шприців та замісну терапію, а також у соціальні програми, спрямовані на профілактику та лікування залежності. Результати цієї політики включають зменшення кількості людей, які вживають важкі наркотики, зниження рівня захворюваності на ВІЛ/СНІД та кількості смертей від передозування, а також значне скорочення кількості людей, ув'язнених за злочини, пов'язані з наркотиками. Зокрема, у центрі Порту, який відвідали понад 2000 споживачів наркотиків, сталося лише два випадки передозування, обидва з яких були успішно виліковні на місці.

В Україні може бути запроваджений досвід португальської моделі. Особливо в умовах війни, коли доступ до медичних послуг обмежений, програми зменшення шкоди, таких як обмін шприців та замісна терапія, можуть бути життєво необхідними для запобігання поширенню інфекційних захворювань серед людей, які вживають наркотики.

Залучення волонтерів та громадських організацій до роботи з людьми, які вживають наркотики є важливим елементом португальської моделі також може бути використано в національній превентивній системі. Португальський досвід може бути корисним для надання допомоги та підтримки людям, які опинилися у складній ситуації через війну та наркозалежність.

Політика Federal Office of Public Health (FOPH) Швейцарії у сфері незаконного обігу наркотиків є ефективним інструментом боротьби з цією складною проблемою. Швейцарська політика базується на чотирьох засадах, які дозволяють охопити всі аспекти запобігання і протидії незаконному наркообігу [10]. Перша засада – профілактика. Так, Швейцарія активно інвестує в програми профілактики наркозалежності, особливо серед молоді. Ці програми спрямовані на інформування про наслідки вживання наркотиків, формування здорового способу життя та розвиток альтернативних форм дозвілля. Друга засада – лікування, яке охоплює широкий спектр послуг з лікування наркозалежності, включаючи замісну терапію, психологічну допомогу та соціальну реабілітацію. Особлива увага приділяється індивідуальному підходу до кожного пацієнта та створенню прийнятних умов для його успішного повернення до повноцінного життя. Третя – зменшення шкоди від вживання наркотиків шляхом обміну шприців, створення широкої сітки пунктів споживання наркотиків та тестування на наркотики. Ці заходи спрямовані на мінімізацію негативних наслідків вживання наркотиків для здоров'я людей та суспільства. І, нарешті, четверта засада стосується правоохоронних заходів які спрямовані на незаконний обіг наркотиків та діяльність злочинних угруповань. Важливо зазначити, що Швейцарія відмовилася від надмірно жорстких покарань за вживання наркотиків, віддаючи перевагу лікуванню та реабілітації.

Швейцарська модель протидії незаконному обігу наркотиків вирізняється збалансованим підходом, який поєднує профілактичні, лікувальні та правоохоронні заходи. Країна активно використовує наукові дослідження для оцінки ефективності своєї політики та постійно адаптує її до сучасних викликів. Міжнародне співробітництво

також відіграє важливу роль у швейцарському підході до боротьби з наркозлочинністю. Таким чином, швейцарський досвід показує, що комплексний та прагматичний підхід, який має належне наукове підґрунтя та враховує інтереси всіх зацікавлених сторін, може принести позитивні результати у сфері протидії наркозлочинності та зменшити шкоду від вживання наркотиків.

Україна може частково імплементувати швейцарський досвід, адаптувавши його до своїх потреб та умов воєнного стану. Так, швейцарська система характеризується значною децентралізацією управління, де кантони мають широкі повноваження у сфері охорони здоров'я та соціальної політики. В Україні, де триває процес децентралізації, важливо передати частину повноважень на місцевий рівень для ефективного впровадження програм профілактики та лікування наркозалежності. Проте, важливо зазначити, що запровадження зарубіжного досвіду залежить від комплексної та системної роботи, залучення ресурсів та політичної волі.

Політика Великої Британії щодо наркотиків є багатогранною та охоплює широкий спектр заходів, від каральних до таких, що спрямовані на зменшення шкоди. Країна прагне збалансувати кримінальне переслідування за незаконний обіг наркотиків з програмами лікування та реабілітації для наркозалежних. Держава забезпечує доступ до різних видів лікування наркозалежності, а також підтримує програми реінтеграції у суспільство. Профілактичні програми, спрямовані на інформування молоді та роботу з сім'ями в яких проживають наркозалежні особи [11].

Боротьба з наркоторгівлею у Великій Британії ведеться на різних рівнях – від вуличних дилерів до великих злочинних організацій, що постачають наркотики в країну [12]. Правоохоронні органи активно використовують оперативні методи, такі як агентурна робота, прослуховування та стеження, для виявлення та затримання наркоторговців. Особлива увага приділяється транснаціональним злочинним угрупованням, які займаються контрабандою наркотиків через кордон. Для боротьби з ними поліція співпрацює з міжнародними партнерами, обмінюючись інформацією та проводячи спільні операції. Крім того, правоохоронці активно працюють в інтернеті, відстежуючи онлайн-платформи, які використовуються для продажу наркотиків.

Важливою складовою боротьби з наркозлочинністю у Великій Британії виступають операції з виявлення та ліквідації наркопритонів які, спрямовані на припинення

діяльності цих осередків злочинності шляхом регулярних рейдів поліції [12; 13]. Ці операції мають на меті не тільки затримання злочинців та конфіскацію наркотиків, але й зменшення шкоди для населення, запобігаючи поширенню наркоманії та інфекційних захворювань. Характерною особливістю є їх раптовість та залучення спеціальних підрозділів поліції для складних ситуацій, а також взаємодія з медичними та соціальними службами для надання допомоги наркозалежним. Успіх цих операцій сприяє зменшенню загального рівня злочинності, адже наркопритони часто є місцями скоєння інших правопорушень, таких як крадіжки, насильство та торгівля зброєю.

Підсумовуючи, можна зазначити, що транснаціональний вимір наркозлочинності в умовах воєнного стану є складною та багатогранною проблемою, яка потребує комплексного та системного підходу до її вирішення. Транснаціональний вимір наркозлочинності вимагає не лише комплексного підходу, але й посилення міжнародного співробітництва, адаптації до нових технологій, боротьби з корупцією, зменшення попиту на наркотики та реальної конфіскації доходів від наркозлочинності. Ефективна протидія цьому явищу можлива лише за умови поєднання зусиль на національному та міжнародному рівнях, з урахуванням особливостей воєнного стану та інтересів різних верств населення. Цілеспрямована співпраця між країнами, використання сучасних технологій, зосередження на профілактиці та лікуванні, а також позбавлення злочинців фінансової мотивації є ключовими елементами успішної боротьби з цією глобальною проблемою.

Зарубіжний досвід боротьби з наркозлочинністю пропонує різноманітні підходи, від жорстких каральних заходів до ліберальної політики зменшення шкоди. Успішні моделі, як-от португальська, базуються на декриміналізації вживання наркотиків, комплексному лікуванні та соціальної реабілітації залежних. Їх адаптація до українських умов потребує врахування національних особливостей, менталітету та ресурсів. Важливо зосередитися на профілактиці, освіті, доступності медичної допомоги та програм зменшення шкоди, особливо в умовах війни та соціальної нестабільності. Якісно побудовані партнерські відносини між різними країнами, обмін досвідом та технологіями, проведення спільних наукових досліджень становить надійне і тривале підґрунтя для ефективної протидії наркозлочинності в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cherif M. Bassiouni, Introduction: The Future of International Criminal Justice, *Pace Int'l L. Rev.*, Fall 1999. 11. 309. URL: <https://ru.scribd.com/document/145253682/articolo-viano-2009-03-2010-01>
2. Friman H. R. Globalization's Poster Child: Transnational Organized Crime and the Triumph of Liberalism? Paper presented at the annual meeting of the International Studies Association, Hilton Hawaiian Village, Honolulu, Hawaii. URL: http://www.allacademic.com/meta/p70570_index.html/
3. Baldwin F. N., Jr. Organized Crime, Terrorism and Money Laundering in the Americas. *Fla. J. Int'l L.* 2002. 15. P. 17-18.
4. Korniakova T.V., Yuzikov G. S. Theoretical and applied principles of countering drug trafficking. *Rechf der Osteuropaischen Staaten*. 2018. № 4. S. 185-192.
5. Криволапчук В. О., Тодоров І. М., Бондарчук М. Т., Юрченко А. В. та ін. Особиста безпека: навч.-практ. посібник/за ред. М. Г. Вербенського. Київ: Видав. поліграф. центр при МВС України, 2006. 168 с.
6. The drug problem and organized crime, illicit financial flows, corruption and terrorism World Drug Report 2017. United Nations. May 2017. URL: http://www.federserd.it/files/download/Booklet_5_NEXUS.pdf
7. Agnès Cadet-Tairou and others. Substances psychoactives, usagers et marchés: les tendances récentes (2015-2016). *Tendances*, vol. 8, No. 115. December 2016
8. Niall McCarthy. Then & Now Portugal's Drug Decriminalization. Jan 24, 2020. URL: <https://www.statista.com/chart/20616/key-developments-since-portugal-decriminalized-drugs/>
9. Oliver Balch. It beats getting stoned on the street': how Portugal decriminalised drugs – as seen from the 'shoot-up centre'. *Guardian News*. 25 Jan 2024. URL: <https://www.theguardian.com/world/2024/jan/25/it-beats-getting-stoned-on-the-street-how-portugal-decriminalised-drugs-as-seen-from-the-shoot-up-centre>
10. Federal Office of Public Health (FOPH). URL: https://www.drugpolicyfacts.org/sites/default/files/MaPaDro_3_en.pdf
11. Bringing evidence and analysis together to inform UK drug policy. URL: <https://www.ukdpc.org.uk/publication/an-analysis-uk-drug-policy-summary/>
12. National Crime Agency. URL: <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/search?q=drug+trafficking+UK&Search>
13. Tim McSweeney, Paul J. Turnbull and Mike Hough. Tackling Drug Markets and Distribution Networks in the UK A review of the recent literature. King's College London. URL: [https://www.ukdpc.org.uk/wp-content/uploads/Policy_20report%20-%20Tackling%20drug%20markets%20and%20distribution%20networks%20in%20the%20UK%20\(summary\).pdf](https://www.ukdpc.org.uk/wp-content/uploads/Policy_20report%20-%20Tackling%20drug%20markets%20and%20distribution%20networks%20in%20the%20UK%20(summary).pdf)